Iulian BOLDEA

Destin și istorie: proza lui Mihai Sin

I.B. – prof. univ. dr., Universitatea de Medicină, Farmacie, Științe și Tehnologie „George Emil Palade" din Târgu Mureș; cercetător științific la Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gh. Șincai" al Academiei Române. Este conducător de doctorat, director al revistei „Acta Marisiensis. Philologia", redactor-şef al revistei „Vatra", membru în colegiul de redacție al mai multor reviste de cultură. Dintre volumele publicate: *Scriitori români contemporani* (2002); *Poezia neomodernistă* (2005); *Vârstele criticii* (2005); *Istoria didactică a poeziei românești* (2005); *Poeți români postmoderni* (2006); *Teme şi variațiuni* (2008); *De la modernism la postmodernism* (2011); *Ipostaze şi lecturi critice* (2018).

Mihai Sin este unul dintre cei mai cunoscuți prozatori ai generației sale, autor al unor cărți cu o deosebită receptare critică: *Așteptând în liniște*, povestiri, 1973; *Viața la o margine de șosea*, roman, 1975; *Bate și ți se va deschide*, roman, 1978; *Terasa*, povestiri, 1979; *Ierarhii*, roman, 1981; *Chestiuni secundare, chestiuni principale*, publicistică, 1983; *Schimbarea la față*, roman, 1985; *Rame și destin*, proză scurtă, 1989; *Quo vadis, Domine?*, 2 vol., 1993-1996; *Reședința*, 1996; *Marea miză: teme și obsesii ale romancierului român contemporan*, 2003; *Ispita izbăvirii*, 2014.

Coordonatele cele mai relevante ale prozei lui Mihai Sin se situează între parabolă și interogație, aflându-se sub imperiul unei perspective analitice dens articulate, dar și sub semnul dezbaterii morale, într-o perspectivă a modernității narative, cu paliere epice diverse, care se intersectează și se suprapun în funcție de exigențele diegesis-ului. Mihai Sin se regăsește între cei mai importanți prozatori ai promoției '70, alături de Gabriela Adameșteanu, Mircea Ciobanu, Gheorghe Schwartz sau Eugen Uricaru. Proza sa este, în fond, o proză cu substrat ideatic și moral, cultivând reverii livrești și o retorică inedită a autenticității, și fiind, cum scrie Dan Culcer, o proză „comprimată, învăluitoare și febrilă,

BDD-A31170 © 2020 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.233 (2026-09-14 14:13:55 UTC)

realistă fără adjective, dramatică fără scrâșnete inutile, subtilă pentru că e simbolică dincolo de aparența aridă a cotidianului". Personajele (Octavian Șteflea, din *Bate și ți se va deschide*, Pavel Mamina din *Ierarhii* și altele) se remarcă prin complexitate caracterologică și prin autenticitate, printr-o retorică existențială aparte, focalizată narativ în multiple unghiuri de percepție. Plasate în orizontul substanțialității cotidianului, personajele sunt rezultatul unei proiecții multiforme a propriului trecut, asimilând în conduita sa culpabilitatea și expierea. Vocația căutării adevărului îl transformă pe erou într-un martor care e deopotrivă implicat și contemplativ, căci parabola etică și ritualul analizei sunt premisele devenirii personajelor sub auspiciile cărora personajele lui Mihai Sin își configurează conturul existențial, definindu-se prin acțiuni și comportament, dar și prin clarificările interioare pe care le presupun acestea. Mircea Iorgulescu consideră că Mihai Sin se impune în peisajul prozei contemporane prin capacitatea de a examina cotidianul în cele mai mici detalii, într-o percepție riguroasă, neutră, eliberată de implicații afective: „Mihai Sin renunță programatic la spectaculos; în *Viața la o margine de șosea* existența obișnuită a unor oameni obișnuiți este înfățișată într-un registru voit «obișnuit»: se repune în drepturi prezentul, care nu mai este uzurpat de trecut, din tacita confruntare cu memoria câștigă speranța. Romanul are astfel și un mobil polemic, este o reacție, salutară, față de prezența excesivă în proza actuală a «dramelor memoriei», unde prezentul devine adesea doar o convenție îngăduind reconstituirea trecutului prin evenimente suficient de «puternice» pentru a se justifica amintirea lor, căutându-se uneori numai senzaționalul pur, de factură anecdotică".

Aflat în siajul trecutului, personajul este articulat în progresie tensionată, între amăgire și deziluzie, între replierea în afectivitate și percepția cotidianului ca agresiune asupra simțurilor. Un pact al autenticității regizează gesturile eroilor în măsura în care în proza lui Mihai Sin explorările realului se conjugă cu imersiunile în adâncimile sinelui, deoarece majoritatea personajelor se regăsesc sub semnul unei traume cu originea într-un trecut dramatic, sau într-un prezent alienant. Personajele sunt oarecum „deconstruite", ușor artificiale, din exces analitic sau dintr-o retorică demonstrativă, cu un destin prestabilit, deoarece premisele, resorturile gesturilor lor se regăsesc în trecut, iar inițiativele lor se subordonează unor scenarii determinante ale trecutului, având alura

BDD-A31170 © 2020 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.233 (2026-09-14 14:13:55 UTC)

unor palimpseste, în care gesturile prezente se suprapun altora, de odinioară, într-un joc al sugestivității și vehemenței, al haloului și crispării ontologice.

Prozatorul este foarte atent la concretitudinea cotidianului, la spații, la peisaje și chiar la descrierea unor încăperi, surprinzând detalii de mobilier, de atmosferă, de ambianță: „în camera «dinainte» mobilele sunt relativ noi, dulap, masă, scaune, canapea, chiar fotolii, toate vopsite cu lac cafeniu închis, cum pot fi întâlnite în atâtea alte apartamente de la oraș, și de aceea impersonale. Mobilier de serie, diferențele contând prea puțin. Doar țolul superb, vechi, cu motive în roșu, negru și alb, de pe canapea și fața de masă de cânepă alb-gălbuie aminteau de alte vremuri". Se regăsește în proza lui Mihai Sin și o mitologie a eului, prin examinarea mecanismelor sufletești ale eroilor, prin investitura analitică a epicului, dar și prin unghiul unei dimensiuni metafizice asupra destinului uman, pentru că, scrie undeva prozatorul, „adevărata înțelegere a naturii și condiției umane nu poate fi a oamenilor, ci doar a lui Dumnezeu".

Criticul Ion Simuț consideră că „între scriitorii promoției 70, Mihai Sin este destul de bine cotat. Aprecierile cele mai generoase vin de la criticii aceluiași val. Nicolae Manolescu nu-l creditează în *Istoria* sa, nici mare, nici mică. Situarea lui în peisajul prozei contemporane nu e dificilă. Se văd și se știu afinitățile prozei sale comportamentiste, cochetând la început cu procesul de anonimizare a personajului (Alexandru Papilian își intitula semnificativ un volum de nuvele din 1978 *Făpturi neînsemnate*). Narațiunile – și din prozele scurte, și din romanele anterioare anului 1989 – nu au complicații. Realismul indicativ al începuturilor e cât mai puțin problematizant, dar ulterior devine interogativ și incisiv, chiar incomod. Temele (mediocritatea, eșecul, apatia, singurătatea) sunt tratate cu gravitate și austeritate stilistică". Confesiunea, observația realistă și meditația se reunesc în cărțile lui Mihai Sin, în timp ce voința de clarificare interioară se conjugă cu vocația descifrării semnelor realului, rezultând astfel un discurs epic dens, în care se regăsesc efectele anamnezei, exercițiul analitic sau percepția acută a lumii obiective. Existența lui Iuliu Brendea, protagonistul din *Schimbarea la față*, este caracteristică pentru o utopie a erosului, trasată lucid, și pentru o criză morală datorată echilibrului instabil dintre adaptare și

BDD-A31170 © 2020 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.233 (2026-09-14 14:13:55 UTC)

compromis. Epifania erosului (iubirea lui Brendea pentru Valeria) se înscrie în sfera beatitudinii senzoriale și a mirajului devoțiunii, iubirea reprezentând însă și un recurs la entropia realității, la spectacolul carnavalesc al lumii. Orizontul existențial al lui Iuliu Brendea, dar și al altor personaje, este marcat de exigențele lucidității și de apelul la utopie, sau, cu alte cuvinte, de impulsul spre himeric și de fascinația lumii reale. Pericolul „demonstrației", al tezismului este atenuat prin statutul complex, plurivoc al personajelor, prin contururile „mișcate", prin dexteritatea cu care scriitorul manevrează, în dozaj adecvat, vocile personajelor și vocea naratorului.

Romanul *Quo vadis, Domine?* se regăsește sub semnul unei duble perspective, morale și narative. Prozatorul examinează prin redarea faptelor, întâmplărilor și personajelor, imaginea unei lumi demonizate, oferind, în același timp, sugestii morale subtile. Accentul narativ e plasat asupra personajului principal, Dominic Vanga, a cărui existență este în contrast cu lumea în care trăiește. Destinul protagonistului este investigat în forme și proporții diverse, prin analiza psihologică, descrierea comportamentală sau prin intermediul rememorărilor cu valoare afectivă. Romanele lui Mihai Sin expun, de fapt, parabole ale puterii și ale solitudinii ființei umane în fața unei istorii tragice. Cornel Moraru subliniază pregnanța percepției lumii, „intransigența morală", dar și dinamica implicării eului creator în propriul text, chiar atunci când atitudinea sa ar părea detașată, impersonală. În acest fel, acuitatea percepției nu exclude tragismul subliminal sau conotațiile metafizice: „Autorul și personajele sale au memoria suferinței, ceea ce face ca receptarea realului să fie o rană sângerândă. Mihai Sin crede în continuare că marile probleme ale scrisului contemporan sunt probleme ale conștiinței, nu doar ale retoricii". Scriitor realist preocupat de „formele metarealismului" (Anton Cosma), Mihai Sin surprinde, în cărțile sale, adevărul personajelor și metamorfozele condiției umane în situații-limită, încadrate de un flux narativ dominat de referențialitate și autoreferențialitate.

BDD-A31170 © 2020 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.233 (2026-09-14 14:13:55 UTC)